

Phước Hải An và thánh địa Mỹ Sơn suýt bị san bằng, chìm dưới lòng hồ... nếu không có sự can thiệp của ông Hồ Nghinh, nguyên Bí thư Tỉnh ủy Quảng Nam - Đà Nẵng.

Phước Hải An (Quảng Nam) vốn là thị trấn công sự mạnh, phát triển thịnh vượng thế kỷ 16 đến thế kỷ 19, là nơi giao thoa, trao đổi hàng hóa và văn hóa với bên ngoài. Hải An có những giá trị nổi bật toàn cầu và sự trùng lặp của văn hóa Việt Nam, Nhật Bản, Trung Hoa. Vì vậy, năm 1999 Phước Hải An đã được công nhận là di sản văn hóa của thế giới.

Thị trấn di sản này từng suýt bị san bằng. Thời điểm sau chiến tranh, Hải An gặp biến cố lớn với lo ngại kiên quyết lo ngại trở lại của văn hóa nô dịch để phát triển văn hóa mới, con người mới xã hội chủ nghĩa. Đảng bộ, chính quyền Hải An đẩy mạnh phong trào đắp cũ xây mới “đàng hoàng, to đẹp hơn”. Trong đó có việc đắp phá các đền, chùa, miếu, am thờ. Nhiệm vụ này được Thị trấn và Thị ủy giao cho các ngành, đoàn thể tham gia và lực lượng chính công là an ninh. Phó trưởng Minh An, nhiệm vụ trung tâm công trình kiến trúc đền chùa, miếu mạo được chọn làm thí điểm.

Ông Võ Phùng, Giám đốc Trung tâm Văn hóa thế thao Hải An, nhớ lại: “Sau giải phóng, nhiệm vụ nặng nề được thu xếp và lên danh sách các chùa như Khương Miếu, Phúc Kiến, Ông B... để chuộc tội đắp phá. Vì lý do đây là nơi thờ cúng, chiêm bái mang tính mê tín dị đoan”. Theo ông Phùng, đó là một thói quen nhàn nhạt còn nông cạn, chưa tính hết được hậu quả. Nhưng ông Hồ Nghinh cùng Tỉnh ủy Quảng Nam - Đà Nẵng đã kịp thời can thiệp, quyết liệt không cho đắp phá Hải An.

Ông Hà Phước Mai, nguyên cán bộ TP Hải An, cho hay: “Một buổi chiều năm 1976, trưởng cơ sở ủy ban Mặt trận tổ quốc Việt Nam TP Hải An, hơn 500 người với búa tạ, xà beng, cuốc... ra quân bài trừ mê tín dị đoan với từng nhóm, đội có cán bộ an ninh phụ trách. Tất cả chuộc tội

đền thờ mái đình, ngôi chùa, đền miếu để phá hủy cái gì là nơi gieo rắc mê tín dị đoan. Họ cho rằng cách mạng là phá bỏ cái cũ, để cái mới. Mọi người hô to hai chữ: “Quyết tâm”.

Lúc này, ông Hồ Nghinh vừa đến, ông hỏi ngay: “Các anh định làm cách mạng văn hóa đó à?”. Mọi người im lặng. Ông Nghinh tiếp tục nói: “Các anh nên nhớ rằng chỉ vài tháng sau khi Cách mạng Tháng Tám thành công, Bác Hồ đã ra sắc lệnh bỏ toàn di tích trên toàn cõi Việt Nam. Bác yêu cầu phải giữ gìn nguyên vẹn đình chùa, miếu mạo, các sách vở văn tịch của cha ông để lại. Các anh hãy đếm hàng trăm người vì khí thế hừng hực thế kia, họ chỉ chớp phá vài ngày thôi thì còn gì Hồ Chí Minh. Làm như thế là bắt chúng ta cách mạng văn hóa bên Trung Quốc”.

Ông Hồ Nghinh tiên đoán: “Các anh biết không, sau này đất nước phát triển, mọi cửa giao thông với thế giới, khách du lịch nước ngoài đến đây thì các đình chùa, miếu mạo và cổ tích, nhà xưa kia sẽ là điểm đến và vui du khách. Đó là nguồn sinh lợi cho dân Hồ Chí Minh”.

Không thúc buột nói chuyện mọi người ngơ ra sai lầm. Ông Hồ Nghinh đã cứu Hồ Chí Minh khỏi nguy trong gang tấc. Nếu ông chằm chân một ngày thôi thì Hồ Chí Minh đã bị hàng trăm người chớp phá tan tành”, ông Hà Phụng Mai cho hay.

Người Hồ Chí Minh có câu “Thờ cúng chùa Cờu, học Ông Bôn” nhằmเตือน thế hệ sau không thể tách rời cửa hai di tích này. Chùa Ông Bôn là ngôi quán bang Triều Châu của người Hoa. Năm 1979, Trung Quốc xua quân xâm phạm biên giới Việt Nam. Quần chúng thị xã Hồ Chí Minh mít tinh và đưa ra chương trình cùng công nhân đánh thắng quân Bắc Kinh.

Phụ nữ Hồ Chí Minh ký tên đòi phá hủy ngôi Mã Viện (ngôi này được dựng trong chùa Ông Bôn. Mã Viện là người đưa quân xâm lược nước ta mở đường cho 500 năm nô lệ phong kiến) và đóng cửa ngôi chùa này. Vì đây là tiền của quân Bắc Kinh. Mã Viện là người có tội nên vì dân tộc nên không có lý do gì phải thờ Ông Hồ Chí Minh. “Đến phá chùa, ngôi Mã Viện được hàng

ngành hội viên phòng họp đang thu tiền. Phòng họp Hội An đang loặt ký tên và mang đến Văn phòng Thứ trưởng Hội An”, ông Hà Phước Mai nhớ lại.

Một lần nhà phê bình lại đang trực tiếp nguy cơ bị phá. Buổi sáng Thứ trưởng Hội An gọi công văn cho ông Bí thư Hội Nghinh, chiểu đã thấy ông có mặt. Đang trực tiếp hàng nghìn người, ông Nghinh khuyên ngăn: “Đình, chùa là chốn tâm linh, nhân dân đã tay xây dựng để chiêm bái hàng năm. Họ nói đây là hội quán của bà con người Hoa. Trung Quốc đang làm điếu phi nghĩa, mang quân xâm lược của ta, họ lúc nào họ ta phải tranh thủ bà con người Hoa để đi phía chính nghĩa của ta. Chùa Ông Bôn không chỉ thờ Mã Viện mà còn là nơi thờ các phúc thần khác. Theo tôi, ta vẫn để ông bà con cất bài vị Mã Viện đi thôi. Sau đó thì hàng ngàn người dân Hội An đã trở nên tỉnh lại và không còn quy t tâm phá bỏ ngôi chùa này”.

Chính nhà soạn kịch phải y mà Hội An còn giữ được đến tận ngày nay. Lại tiên đoán của ông Hội Nghinh về việc Hội An sẽ tiếp nối đón du khách và “hái” tiền cho tỉnh Quảng Nam cũng trở thành sự thật. Sự minh triết của ông Hội Nghinh đã cứu nguy cho Hội An hai lần.

Thánh địa Mỹ Sơn là một quần thể kiến trúc đền tháp của người Chăm. Đây từng là khu đất thiêng thiêng với hơn 70 đền tháp xây dựng từ giữa thế kỷ 7-13. Các vua Chăm trước đây ở đây chôn Mỹ Sơn để đóng đô và xây dựng các đền tháp để thờ các vị thần. Người có thánh địa Mỹ Sơn không ai khác ngoài ông Hội Nghinh. Ông Nghinh quê ở xã Duy Trinh (huyện Duy Xuyên), Mỹ Sơn cũng nằm tại huyện này.

Cuối thập niên 1970 đến 1980, nhiều vùng đất ở Quảng Nam không thể sản xuất. Năng suất lao động thấp, đời sống khổ. Để thoát khỏi đói nghèo phải làm thay đổi. Xây hồ, đắp đập là nhiệm vụ tối ưu. Huyện ủy Duy Xuyên tổ chức họp để triển khai án chôn dòng và xây dựng hồ chứa nước tại Khe Thôn. Nếu huyện ủy Duy Xuyên cho phép xây dựng đập Khe Thôn thì toàn bộ Mỹ Sơn sẽ chìm dưới lòng hồ. Lãnh đạo huyện chia ra làm hai phe: phe đồng ý và phe phản bác.

Phe phản bác không phải vì tiền lệ ông được sau này thánh địa Mỹ Sơn sẽ là di sản văn hóa của thế giới. Mà phản bác vì “không muốn xóa đi một chứng tích tội ác chiến tranh”, do một số dân tháp tại Mỹ Sơn bị bom đạn tàn phá. Phe đồng ý là nhất nhất yêu cầu phải xây dựng Khu Thủ đả hủ trợ cung cấp nước cho đả Vĩnh Trinh, Thủ ch Bàn. Sau đó thì phe đồng ý thng thđ. Mỹ Sơn đđng trđđng nguy cđ bđ xóa sđ. Vđ a hay tin, ông Hồ Nghinh đđ trđ c tiđ p vđ quđ đđ cđ u lđ y Mỹ Sơn.

Theo ông Đoàn Văn Lạc, nguyên Chủ tịch UBND huyện Duy Xuyên, thì: “Khi đđ a ra đđ án xây hđ, anh Nghinh đđ quyđ t liđ t phđ n đđ i. Anh đđ y nghiđn cđ u rđ t kđ đđ án và gđ t ngay đđ đđ nh ngđn đđ p Khe Thủ cđ a lđnh đđ o huyđ n. Nđ u anh Nghinh không có tđ m nhđn xa mà đđ ng ý ngay thì hiđ n nay thánh đđ a Mỹ Sơn đđ chìm đđ đđ i lòng hđ. Quđ ng Nam sđ không còn di sđ n thđ giđ i này nđ a”.

“Ông Hồ Nghinh đóng vai trò rđ t quan trđ ng đđ i vđ i Hđ i An và Mỹ Sơn. Nđ u không có sđ sáng suđ t cđ a ông thì Quđ ng Nam sđ không có hai di tích mang tđ m di sđ n văn hóa thđ giđ i nhđ ngày nay”, ông Đinh Hải, Giám đđ c Sđ Văn hóa Thủ thao và Du lđ ch tđ nh Quđ ng Nam, nói.

Còn ông Bùi Văn Tiđ ng, Trđ đđ ng ban Tđ chđ c Thành đđ y, Chủ tịch Hđ i Khoa hđ c lđ ch sđ TP Đà Nđ ng, nhđ n xét: “Hồ Nghinh là nhà lđnh đđ o có công đđ u trong viđ c bđ o tđ n hai di sđ n văn hóa thđ giđ i ngày nay là đđ thđ cđ Hđ i An và thánh đđ a Mỹ Sơn”.

Theo Pháp luđ t TP HCM